AZJA POŁUDNIOWO-WSCHODNIA

Maciej Skuczyński

SEPARATYZM MUŻULMAŃSKI NA FILIPINACH – MIĘDZY PACYFICZNYM PAŃSTWEM ISLAMSKIM A AUTONOMIĄ

Wstęp

Republika Filipin jest nękana poważnymi konfliktami wewnętrznymi. W dużej mierze jest to spadek po kolonialnej przeszłości państwa, która, poza rozwojem w duchu zachodniej cywilizacji, pozostawiła Filipinom kłopotliwe granice. Przede wszystkim dotyczy to arbitralnego włączenia, początkowo do jednolitego zarządu kolonialnego (Królestwo Hiszpanii), a potem do struktur nowo zarysowującej się państwowości filipińskiej (Stany Zjednoczone), jednolitych religijnie terytoriów, które były częścią muzułmańskich struktur politycznych. Niemożność zawojowania przez Hiszpanów m.in. sułtanatu Sulu (i innych mniejszych muzułmańskich jednostek politycznych, np. sułtanatu Maguindanao) doprowadziła do dwutorowego rozwoju społecznego Archipelagu Filipińskiego. Archipelag Mindanao, będący częścią Archipelagu Filipińskiego, wyrastał w duchu religii muzułmańskiej, odrębnej formy rządów oraz oporu wobec imperialnych zakusów władzy kolonialnej skupionej w Manili. Z kolei reszta Archipelagu Filipińskiego rozwijała się jako kolonia, czerpiąc z hiszpańskich osiągnięć cywilizacyjnych oraz opierając się na masowo przyswojonej religii chrześcijańskiej.

Nie jest tak, że niemuzułmańscy Filipińczycy tworzą społeczność jednolitą kulturowo. Archipelag Filipiński to 7107 wysp (około tysiąca spośród nich jest zamieszkanych). Filipińczycy tworzą populację bardzo zróżnicowaną zarówno etnicznie, jak i językowo – na archipelagu wciąż używanych jest ponad sto języków. Poszczególne plemiona (grupy etniczne) kultywują odmienne tradycje, no-

szą różne stroje, mówią własnymi językami i tworzą charakterystyczną dla siebie sztukę ludową¹. Pomimo tego silnego wewnętrznego zróżnicowania Filipińczycy muzułmańscy wyróżniają się szczególnie. Religijne poczucie przynależności, wyjątkowo istotne dla islamu, przewyższa wspólne poczucie narodowości filipińskiej. Tym bardziej że narodowość filipińska jest tworem stosunkowo nowym. Zaczęła ona nabierać szczególnego znaczenia przy okazji walk powstańczych toczących się na Filipinach w latach 1896–1902, początkowo przeciw Hiszpanii, a następnie przeciw Stanom Zjednoczonym. Muzułmańscy Filipińczycy również stawiali czoła tym mocarstwom, jednak ich opór ma o wiele starsze tradycje i wynikał z innych pobudek, niezwiązanych z budową jednej państwowości filipińskiej. Ponadto od prób ewangelizacyjnych, prowadzonych przez Hiszpanów, narosła niechęć muzułmańskich Filipińczyków do chrześcijaństwa, które kojarzone jest przez nich z najeźdźcą. Tymczasem filipińscy chrześcijanie są stosunkowo jednolici religijnie (katolicy) i zdecydowanie dominują w strukturze ludnościowej archipelagu – według Pew Research Center w 2010 r. chrześcijanie stanowili 93,1% ogółu ludności Republiki Filipin.

Wewnętrznie zróżnicowani są również sami filipińscy muzułmanie. Współcześnie sami siebie nazywają Moro. Słowo to pochodzi od hiszpańskiego określenia Maurów (hiszp. *moros*). Było ono używane przez hiszpańskich kolonizatorów, którzy w muzułmańskich mieszkańcach Archipelagu Filipińskiego widzieli swoich niedawnych przeciwników z czasów rekonkwisty. Termin ten na określenie swojej narodowości przyjęły ruchy separatystyczne filipińskich muzułmanów w latach 60. XX w. Z kolei postulowane państwo Moro nazywane jest *Bangsamoro*². Charakterystyczną cechą grup wyznaniowych na Filipinach jest to, że w dużej mierze opierają się one na przynależności plemiennej. Najliczniejsze muzułmańskie plemiona na Filipinach to: Tausug, Maranao, Maguindanao, Yakan, Samal, Sangil, Jama Mapun, Palawani, Molbog, Illanum, Kalibugan i Kalagan³. Można przy tym zauważyć, że poparcie dla określonych ugrupowań separatystycznych udzielane przez filipińskich muzułmanów w dużej mierze zdeterminowane jest przez przynależność plemienną⁴.

Geograficznie muzułmańscy Filipińczycy w przeważającej liczbie skoncentrowani są na Archipelagu Mindanao. Liczna populacja muzułmańska zamieszkuje

¹ David J. Steinberg, *The Philippines. A Singular and a Plural Place*, Westview Press, Boulder 2000, s. 13–14, 37–40.

² Tom McKenna, *Saints, Scholars and the Idealized Past in Philippine Muslim Separatism*, „The Pacific Review” 2002, nr 15 (4), s. 534.

³ Sam Wong, Vivienne Angeles, Erich Kolig, *Identity in Crossroads Civilisations: Ethnicity, Nationalism and Globalism in Asia*, Amsterdam University Press, Amsterdam 2009, s. 198.

⁴ Sukanya Podder, *Legitimacy, Loyalty and Civilian Support for the Moro Islamic Liberation Front. Changing Dynamics in Mindanao*, *Philippines*, „Politics, Religion & Ideology” 2012, nr 13 (4), s. 500.

również wyspę Palawan. Jest ona jednak stosunkowo zasymilowana i współpracuje z ludnością chrześcijańską. Najliczniejsze muzułmańskie plemię na tej wyspie to Molbog. Językiem molbog, według censusu z 1990 r., posługuje się ok. 7 tys. osób⁵. Ponadto sami zamieszkujący Palawan muzułmanie są w przeważającej mierze ludnością napływową z sułtanatu Sulu. Może to tłumaczyć ich relatywnie niskie zaangażowanie w muzułmańskie ruchy separatystyczne, nie mają bowiem powodów do podobnego poczucia krzywdy co ich bracia w wierze zamieszkujący od wieków Mindanao⁶.

Geneza współczesnego separatyzmu muzułmańskiego na Filipinach

Islam znacznie wyprzedził pojawienie się chrześcijaństwa na Archipelagu Filipińskim. Instytucje władzy oparte na religii muzułmańskiej na tym obszarze datuje się w przypadku Archipelagu Sulu na pierwszą połowę XV w., a co do wyspy Mindanao – na okres przed upływem połowy wieku XVI⁷. Sułtanat Sulu był pierwszym państwem na Filipinach, które dysponowało scentralizowaną administracją państwową. Stał się też w krótkim czasie ważnym portem handlowym na Archipelagu Malajskim, podobnie jak porty w Cebu i w Manili. Inne warte odnotowania ośrodki władzy muzułmańskiej powstałe wówczas na Filipinach to sułtanat na wyspie Jolo, założony ok. 1450 r., oraz sułtanat Maguindanao na wyspie Mindanao założony ok. 50 lat później⁸.

Zasięg religii i państwowości muzułmańskiej na pozostałej części Archipelagu Filipińskiego w okresie przedkolonialnym jest dyskusyjny i stawiane są co do niego różne tezy – m.in. ta, że zasięg ten obejmował także wyspę Luzon wraz z Manilą⁹. Jednakże nie ma dowodów na to, że islam miałby stanowić główną siłę polityczną i dominującą religię na tym obszarze. Hiszpański misjonarz ojciec Herrera w zapiskach z 1570 r. zauważa, że muzułmanie obecni są tylko w niektórych wioskach na wybrzeżach Luzonu, a ich religijność pozostawia wiele do życzenia – nie mają bowiem ani meczetów, ani przywódców religijnych¹⁰.

⁵ Molbog. *A Language of Philippines*, <https://www.ethnologue.com/language/pwm> [dostęp 25 kwietnia 2016].

⁶ James F. Eder, *Ethnic Differences, Islamic Consciousness, and Muslim Social Integration in the Philippines*, „Journal of Muslim Minority Affairs” 2010, nr 30 (3), s. 317–322.

⁷ T. McKenna, *Saints, Scholars...*, s. 531.

⁸ Jan Stark, *Muslims in the Philippines*, „Journal of Muslim Minority Affairs” 2003, nr 23 (1), s. 198.

⁹ *Pre-colonial Manila*, http://malacanang.gov.ph/75832-pre-colonial-manila/#_ftn52 [dostęp 25 kwietnia 2016].

¹⁰ Linda A. Newson, *Conquest and Pestilence in Early Spanish Philippines*, University of Hawaii Press, Hawaii 2009, s. 118.

Udokumentowana historia Filipin zaczyna się dopiero wraz z przybyciem obcokrajowców. Gdy Ferdynand Magellan dopłynął w 1521 r. do Cebu (gdzie poległ w walce z tubylcami), napotkał ludność słabo rozwiniętą politycznie, której organizacja polityczna opierała się na strukturach lokalnych. Ówczesne plemiona filipińskie nie miały ani poczucia wspólnoty z innymi ludami zamieszkującymi wyspę, ani utrwalonej tradycji historycznej¹¹.

Rozpoczęta na szeroką skalę w 1565 r. kolonizacja hiszpańska opierała się na trzech głównych celach: na zwiększeniu udziału w handlu przyprawami, stworzeniu bazy do kontaktów z Chińczykami i Japończykami oraz na nawróceniu tubylców na katolicyzm¹².

Ostatni z wymienionych celów został w dużej mierze osiągnięty. Wyznanie chrześcijańskie przyjęła większość ludności niemuzułmańskiej. Duży wpływ na powodzenie działalności misyjnej paradoksalnie miała słabość hiszpańskiej administracji kolonialnej, która nie sprawowała faktycznej władzy poza ważnymi ośrodkami miejskimi, takimi jak Manila. Przedłużeniem władzy hiszpańskiej stały się ośrodki misyjne, które obejmowały swoją działalnością większość lokalnej ludności. Na synodzie w Manili w latach 80. XVI w. zakony (augustianie, dominikanie, franciszkanie, jezuiti i inne) podzieliły między siebie Archipelag Filipiński na strefy wpływów. Na synodzie zdecydowano również o tym, że głoszenie wiary będzie prowadzone w lokalnych językach, co może tłumaczyć zarazem tak duże rozpowszechnienie religii katolickiej na Filipinach, jak i bardzo małą znajomość języka hiszpańskiego wśród tubylców u schyłku panowania hiszpańskiego¹³.

Kolonizacja hiszpańska spotkała się z silnym oporem filipińskich muzułmanów. Seria bitew stoczonych między muzułmanami a Hiszpanami i chrześcijańskimi Filipińczykami od 1569 r. do zakończenia kolonizacji hiszpańskiej nazywana jest wojnami Moro. Hiszpanie nie tyle dążyli do podporządkowania sobie tamtejszych ludów muzułmańskich, ile do powstrzymania łupieżczych rajdów i piractwa uprawianego przez przywódców muzułmańskich, które godziły w podstawowe źródło dochodów kolonii – handel galeonowy¹⁴. Wobec zagrożenia hiszpańskim podbojem muzułmańskie ośrodki władzy na Archipelagu Filipińskim, dotąd w pełni niezależne względem siebie, do pewnego stopnia nawiązały współpracę, choć wciąż wybuchały między nimi wojny o podłożu etnicznym i politycznym. Niemniej filipińscy przywódcy muzułmańscy porozumieli się w sprawie wypowiedzenia Hisz-

¹¹ D.J. Steinberg, *The Philippines...*, s. 53–55.

¹² Krzysztof Grzybowski, *Filipiny – zarys historii najstarszej demokracji w Azji*, „Azja-Pacyfik” 2005, nr 8, s. 127–128.

¹³ D.J. Steinberg, *The Philippines...*, s. 80–82.

¹⁴ Alan R. Luga, *Muslim Insurgency in Mindanao, Philippines*, Master's thesis, Fort Leavenworth, Kansas 2002, s. 16–17.

panom wojny religijnej – dżihadu (*ġihād*)¹⁵. Charakterystycznym zjawiskiem jest składanie przez mężczyzn przysięgi na Koran, w której muzułmanin zobowiązuje się do zabicia jak największej liczby chrześcijan. Tę praktykę składania powyższej przysięgi, która w jednostkowych przypadkach przetrwała do dzisiaj, nazywano *parang sabil* lub z hiszpańskiego *juramentado*¹⁶.

Pierwsza hiszpańska ekspedycja na Mindanao odbyła się w 1578 r. Przewodził jej kpt. Esteban Rodriquez de Figueroa, który miał za zadanie rozciągnąć na tę wyspę hiszpańskie panowanie, powstrzymać muzułmańskie piractwo i prowadzić akcję chrystianizacyjną (przemocą, jeżeli byłaby taka konieczność). Ekspedycja zakończyła się fiaskiem w 1596 r., gdy kpt. de Figueroa został zabity w zasadzce¹⁷.

Odtąd Hiszpanie dokonywali wielu prób narzucenia swojej władzy na południowej części Archipelagu Filipińskiego, jednak nigdy w pełni tego nie osiągnęli. Skuteczne i trwałe powstrzymanie piractwa nastąpiło dopiero w 1846 r. za sprawą rozwoju technologii wojennej, gdy Hiszpanie wykorzystali do działań morskich kanonierki. Uniemożliwienie przeprowadzania skutecznych napadów na statki i rajdów na wybrzeża ostatecznie doprowadziło do upadku sułtanatów filipińskich¹⁸. Te jednak nie zostały do końca zawojowane przez Hiszpanię, co przywódcy muzułmańscy przywołują jako argument przeciw temu, że muzułmańskie terytoria na Filipinach miałyby być ziemiami hiszpańskimi¹⁹. W konsekwencji powyższego założenia tereny te nie mogły być przedmiotem cesji na rzecz Stanów Zjednoczonych na mocy traktatu paryskiego z 1898 r., po porażce Hiszpanii w wojnie amerykańsko-hiszpańskiej z 1898 r.

Stany Zjednoczone po uzyskaniu Filipin w wyniku zwycięskiej wojny z Hiszpanią były pierwszym państwem, które narzuciło faktyczną zwierzchność nad Mindanao i podporządkowało sobie tamtejszą ludność muzułmańską. Nie obyło się bez użycia siły. Wojska amerykańskie podczas największych zmagañ z lokalną ludnością w latach 1903–1906 zabiły przynajmniej 3 tys. filipińskich muzułmanów²⁰. Amerykańskie oddziały ekspedycyjne nie toczyły zresztą walk wyłącznie z muzułmanami. Niepodległościowy ruch oporu zawiązał się na całości archipelagu jeszcze za czasów hiszpańskich. Został jednak zdławiony przez nowego okupanta²¹.

¹⁵ D.J. Steinberg, *The Philippines...*, s. 90–92.

¹⁶ *About the Moro National Liberation Front*, <http://web.archive.org/web/20050215042345/http://www.nikhef.nl/~tonvr/keris/keris2/swish/swk2-14.html> [dostęp 23 kwietnia 2016].

¹⁷ A.R. Luga, *Muslim Insurgency...*, s. 18–20.

¹⁸ T. McKenna, *Saints, Scholars...*, s. 5.

¹⁹ Shamsuddin L. Taya, *The Politicization of Ethnic Sentiments in the Southern Philippines. The Case of the Bangsamoro*, „Journal of Muslim Minority Affairs” 2010, nr 30 (1), s. 29.

²⁰ T. McKenna, *Saints, Scholars...*, s. 6.

²¹ D.J. Steinberg, *The Philippines...*, s. 65–66.

To Stanom Zjednoczonym należy przypisać włączenie muzułmańskiej ludności wyspy Mindanao i Archipelagu Sulu do zarysowującego się państwa Filipiny. Administracja amerykańska ujmowała całość Archipelagu Filipińskiego w swojej wizji przyszłego niepodległego państwa, do którego utworzenia była zdeterminowana od 1907 r. – zdaniem nowych okupantów należało jednak wpiąć w budowę lokalne struktury, ucywilizować Filipińczyków i wpoić im zasady demokracji²².

Integracja obszarów zamieszkałych przez muzułmanów na początku wydawała się obiecująca. Amerykański generał John Coalter Bates, odpowiedzialny za zwalczanie filipińskich powstańców, porozumiał się w sierpniu 1899 r. z ówczesnym sułtanem Sulu – Jamalem ul-Kiramem II. Porozumienie obejmowało ze strony amerykańskiej wolność religijną, autonomię, ochronę oraz wypłacanie wysokich uposażeń, z kolei sułtan zobowiązywał się do lojalności, zakończenia handlu niewolnikami i zaprzestania piractwa²³. Leonard Wood, amerykański gubernator muzułmańskiego terytorium w latach 1903–1906, postrzegał lokalnych przywódców muzułmańskich jako skorumpowanych, rozwiązłych i okrutnych bandytów. Zdecydował się on na jednostronne zerwanie porozumienia z 1899 r. i siłowe podporządkowanie tych obszarów władzy centralnej²⁴.

W 1934 r. na mocy Aktu Niepodległości Filipin powołano Wspólnotę Filipin (*Commonwealth of the Philippines*) z nową konstytucją i z pewną autonomią. Założono dziesięcioletni okres przejściowy do uzyskania całkowitej niepodległości (co nastąpiło w lipcu 1946 r.)²⁵. Nowo utworzona Wspólnota Filipin oznaczała definitywny koniec autonomicznych sułtanatów na południu kraju. Odtąd muzułmanie filipińscy byli podporządkowani administracji centralnej, która sprawowała władzę na Mindanao przy pomocy gubernatorów delegowanych przez rząd. Prezydent Wspólnoty Filipin Manuel L. Quezon za pomocą dekretych prezydenckich dążył do zintegrowania Archipelagu Mindanao z resztą Filipin. Nowe prawodawstwo stanowiło bodziec do migracji Filipińczyków z przeludnionej północy na muzułmańskie południe, gdzie na mocy nowego prawa szerokie połacie ziemi uprawnej ustanowiono własnością publiczną, która miała być z kolei przeznaczona dla ludności migrującej z północy²⁶.

Objęcie faktyczną kontrolą Archipelagu Mindanao nie zmieniło muzułmańskiego charakteru tych wysp. Stało się to dopiero za sprawą wewnętrznej polityki migracyjnej, zagranicznych inwestycji i reform rolnych. Na Mindanao bowiem znajdują się bogate złoża takich surowców jak ropa naftowa, gaz ziemny, złoto, nikiel, żelazo i inne. Ze względu na specyfikę gleby zaś wyspa jest potencjalnie zasob-

²² Ibidem, s. 73–74.

²³ J. Stark, *Muslims...*, s. 5–6.

²⁴ D.J. Steinberg, *The Philippines...*, s. 91–93.

²⁵ K. Grzybowski, *Filipiny – zarys historii...*, s. 131.

²⁶ J. Stark, *Muslims...*, s. 6.

nym źródłem m.in. kokosów, oleju palmowego i kauczuku naturalnego²⁷. Ponadto na początku XX w. były to ziemie o niskiej gęstości zaludnienia. Według szacunków z 1913 r. populacja Mindanao była jeszcze w 98% muzułmańska. Jednak ze względu na wspomniane czynniki struktura religijna w ciągu wieku drastycznie się zmieniła – w 1999 r. muzułmanie stanowili zaledwie 19% mieszkańców wyspy Mindanao²⁸. Z drugiej strony istotny wpływ na zmianę tych proporcji demograficznych miała również migracja samych muzułmanów filipińskich na tradycyjnie chrześcijańską część Archipelagu Filipińskiego. Ta migracja była związana zarówno z aspektami ekonomicznymi, jak i z uchodźstwem z terenów zagrożonych nieustannymi konfliktami na tle religijnym i nasiliła się w połowie lat 70. XX w.²⁹

Narodowy Front Wyzwolenia Moro i autonomia

Za wydarzenie, które zapoczątkowało współczesną zorganizowaną działalność muzułmańskich separatystów na Filipinach, uznaje się masakrę Jabidah (znaną także jako masakra w Corregidor). Zaplanowano ją na 18 marca 1968 r. Filipińska armia miała wówczas zamordować co najmniej 28 muzułmańskich rekrutów, którzy odmówili wzięcia udziału w planowanej tajnej interwencji (kryptonim Jabidah) w muzułmańskiej Malezji, a odmowę motywowali względami religijnymi³⁰. Wielu badaczy podaje w wątpliwość tę masakrę. Jej dokonanie podważył jeszcze w 1968 r. opozycyjny senator Benigno S. Aquino, który przeprowadził w tym celu prywatne śledztwo³¹. Administracja filipińska zresztą przez dziesięciolecia odmawiała uznania tego wydarzenia. Sytuacja zmieniła się w 2013 r., gdy w trakcie obchodów 45. rocznicy masakry Jabidah prezydent Filipin Benigno S. Cojuangco Aquino III wygłosił przemówienie, w którym oficjalnie uznał zarzuty separatystów muzułmańskich co do przeprowadzenia masakry przez rząd filipiński³².

²⁷ Yu Chang, *Philippine Peace Agreement on Bangsamoro. Hope for Prosperity in Mindanao*, „International Law News”, lato 2014, t. 43, nr 3, s. 6.

²⁸ Alpaslan Özerdem, *The Contribution of the Organisation of the Islamic Conference to the Peace Process in Mindanao*, „Civil Wars” 2012, nr 14 (3), s. 393–413.

²⁹ S. Wong, V. Angeles, E. Kolig, *Identity in Crossroads...*, s. 196.

³⁰ Syed Muhd Khairudin Aljunied, Rommel A. Curaming, *Mediating and Consuming Memories of Violence. The Jabidah Massacre in the Philippines*, „Critical Asian Studies”, czerwiec 2012, t. 44, nr 2, s. 227.

³¹ „Jabidah! Special Forces of Evil?” by Senator Benigno S. Aquino Jr., <http://www.gov.ph/1968/03/28/jabidah-special-forces-of-evil-by-senator-benigno-s-aquino-jr> [dostęp 25 kwietnia 2016].

³² *Speech of President Aquino at the 45th anniversary of Jabidah Massacre, March 18, 2013*, <http://www.gov.ph/2013/03/18/speech-of-president-aquino-at-the-45th-anniversary-of-jabidah-massacre-march-18-2013-english/> [dostęp 25 kwietnia 2016].

Niezależnie od tego, czy uznanie Jabidah przez administrację filipińską było motywowane kalkulacją polityczną, czy wynikało z wiedzy o zdarzeniu w Corregidor, masakra stała się jednym z najważniejszych symboli muzułmańskiego ruchu separatystycznego na Filipinach. W oficjalnej historii Narodowego Frontu Wyzwolenia Moro (NFWM) masakra Jabidah jest wskazywana jako główny bodziec do powstania organizacji, datowanego na pierwszą rocznicę incydentu w Corregidor³³.

Żołyzicielem i dotąd jedynym przywódcą NFWM jest Nur P. Misuari. Podobnie jak inni wcześnie liderzy NFWM udzielał się on w marksistowskich organizacjach studenckich na Uniwersytecie Filipińskim w Manili. Dlatego działalność rewolucyjna muzułmańskich separatystów początkowo była oparta bardziej na ideologii walki klas, sprzecznie wobec nierówności społecznych i na oporze przeciw kapitalizmowi i imperializmowi niż bezpośrednio na religii muzułmańskiej³⁴.

W ciągu kilku lat NFWM wyrósł na wiodącą siłę separatyzmu muzułmańskiego na Filipinach, głosząc hasła nacjonalizmu Moro i reform socjalnych. Front podporządkował sobie wiele zdecentralizowanych grup partyzanckich, które tworzyły się wówczas spontanicznie w obliczu represji ze strony rządu filipińskiego, samowoli wojsk filipińskich, które były wyznaczone do utrzymywania porządku na muzułmańskiej prowincji, oraz bardzo słabej sytuacji ekonomicznej ludności muzułmańskiej. Duże znaczenie, szczególnie w zakresie zaopatrzenia w broń i amunicję, miało wsparcie dla NFWM płynące z zagranicy – głównie z Libii rządzonej przez Muammara Kaddafiego (Mu‘ammar al-Qaddāfi) i Malezji³⁵.

W 1972 r. działalność NFWM uzyskała poparcie Organizacji Konferencji Islamskiej (OKI). Wówczas państwa OKI odniosły się do problemu separatyzmu muzułmańskiego na Filipinach i zaoferowały instytucję dobrych usług Republice Filipin³⁶. Wsparcie OKI wzrosło w kolejnych latach. Organizacja wydała wiele rezolucji, w których nie tylko wzywano rząd filipiński do zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony ludności muzułmańskiej, lecz także konsolidowano poparcie państw członkowskich OKI i organizowano je w formie zbiorowych nacisków i specjalnych funduszy. W 1973 r. OKI wysłała na Filipiny delegację w celu omówienia sytuacji mniejszości muzułmańskiej. Delegacja ta składała się z przedstawicieli Libijskiej Republiki Arabskiej, Królestwa Arabii Saudyjskiej, Republiki Senegalu

³³ <https://web.archive.org/web/20131029214439/http://bangsamoromnlf.blogspot.com/2011/01/about-bangsamoro-mnlf.html> [dostęp 23 kwietnia 2016].

³⁴ J. Stark, *Muslims...*, s. 7–8.

³⁵ Lela G. Noble, *Muslim Separatism in the Philippines, 1972–1981. The Making of a Stalemate*, „Asian Survey”, 1 listopada 1981, nr 21 (11), s. 1098–1099.

³⁶ *The Condition of Muslims in the Philippines* (1972), rezolucja nr 12/3, Muharram, 1392 H (February/March 1972), http://mnlfnet.com/OIC/OIC_AllResolutions.htm [dostęp 25 kwietnia 2016].

i Republiki Somalii³⁷. Niewątpliwym sukcesem wysłanych przedstawicieli było doprowadzenie do negocjacji pomiędzy rządem Republiki Filipin a NFWM. Doszło do tego m.in. dzięki presji państw muzułmańskich, które groziły zastosowaniem embarga naftowego³⁸.

Ścisłe związanie się NFWM z OKI (w której front uzyskał status obserwatora) wiązało się z jednoznacznym opowiedzeniem się za ideą autonomii. Państwa OKI, w zamian za swoje wsparcie, oczekiwały od separatystów muzułmańskich poprzestania na postulacie autonomii. Utworzenie odrębnego państwa na Mindanao mogłoby bowiem stanowić bodziec dla innych separatystów w państwach muzułmańskich Azji Południowo-Wschodniej do wysunięcia podobnych żądań (szczególnie oponowały wobec idei niepodległości Republika Indonezji i Maleszja). Opowiedzenie się NFWM za autonomią i porozumieniem z rządem filipińskim oznaczało pierwszy poważny kryzys wewnątrz organizacji separatystów muzułmańskich na Filipinach. Wyodrębniły się wówczas grupy, które sprzeciwiały się kompromisowi z rządem i dążyły do utworzenia niepodległego państwa islamskiego.

Pośrednictwo OKI doprowadziło do zawarcia – przełomowego dla konfliktu na Filipinach – porozumienia w Trypolisie 23 grudnia 1976 r. między NFWM a Republiką Filipin. Miejsce zawarcia traktatu nie jest przypadkowe, Libia bowiem była jednym z państw najbardziej zaangażowanych w pokojowe rozwiązanie sporu, co odpowiadało ambicjom Kaddafiego³⁹. Porozumienie to przewidywało utworzenie autonomii w Republice Filipin, której zasięg miał obejmować 13 prowincji (Basilan, Sulu, Tawi-tawi, Zamboanga del Sur, Zamboanga del Norte, North Cotabato, Maguindanao, Sultan Kudarat, Lanao del Norte, Lanao del Sur, Davao del Sur, South Cotabato, Palawan), oraz natychmiastowe zawieszenie broni⁴⁰. Zostało ono w pełni przyjęte przez NFWM i odtąd praktycznie stanowi program tego ugrupowania. Dlatego warto przytoczyć niektóre szczegółowe postanowienia tego aktu, odzwierciedlają one bowiem ideę autonomii wyrażaną przez NFWM.

Według porozumienia z Trypolisu z 1976 r. autonomia miała oparta być na następujących założeniach:

- sprawy zagraniczne pozostają w gestii rządu centralnego;
- obrona narodowa pozostaje w gestii rządu centralnego, jednak przewiduje się włączenie oddziałów NFWM w struktury Sił Zbrojnych Republiki Filipin;

³⁷ *The Problem of Muslims in the Philippines*, rezolucja nr 4/4, 9–21 Safar, 1393 H (24–26 March 1973), http://mnlfnet.com/OIC/OIC_AllResolutions.htm [dostęp 25 kwietnia 2016].

³⁸ A. Özerdem, *The Contribution...*, s. 393–413.

³⁹ Soliman M. Santos Jr., *The Muslim Dispute in the Southern Philippines. A Case of Islamic Conference Mediation*, „Australian International Law Journal, Annual” 2001, s. 35–65.

⁴⁰ *The Tripoli Agreement*, http://mnlfnet.com/The_Tripoli.htm [dostęp 25 kwietnia 2016].

- na obszarze autonomii muzułmanie mają prawo ustanawiania własnych sądów, które sądziłyby na podstawie prawa szariatu;
- władze autonomii mają prawo zakładania szkół i uczelni wyższych na podległym sobie obszarze;
- muzułmanie mają odrębny system administracyjny;
- władze autonomii mają odrębny budżet i system finansowania;
- władze autonomii mają reprezentację w rządzie centralnym i w instytucjach publicznych;
- autonomia ma odrębną formację policyjną;
- autonomia ma własne organy wykonawcze i ustawodawcze dla muzułmanów;
- kopalnie i kopaliny pozostają w gestii rządu centralnego, jednakże autonomia ma odpowiedni udział w zysku z nich pochodzącym⁴¹.

Porozumienie trypoliskie nie zostało jednak zrealizowane przez rząd prezydenta Ferdinanda Marcosa, w związku z czym działania zbrojne zostały wznowione. OKI rozszerzyła wówczas wsparcie humanitarne, finansowe i materialne dla muzułmańskich separatystów.

Wybory prezydenckie na Filipinach w 1986 r. nadały nowy bieg sprawie muzułmańskiej. Nowa prezydent Corazon Aquino we wrześniu 1986 r. spotkała się z przewodniczącym NFWM Nurem Misuarim i uzgodniła kolejne zawieszenie broni oraz wznowienie procesu pokojowego. Ponadto nowo uchwalona konstytucja Filipin, ratyfikowana w lutym 1987 r., przewidywała utworzenie muzułmańskiej autonomii w Mindanao. Nie oznaczało to jednak pełnego zwycięstwa NFWM i postulatów wyrażonych w porozumieniu z Trypolisem z 1976 r. – zasięg autonomii i jej suwerenność według konstytucji miał określić wydany w przyszłości przez parlament akt organiczny oraz przeprowadzone plebiscyty⁴².

Plebiscyty, będące wyrazem woli ludności zamieszkującej obszar ewentualnej autonomii, oznaczałyby porażkę dla separatystów muzułmańskich, większość terytoriów bowiem, do których rościli oni pretensje, była zamieszкана w przeważającej mierze przez ludność wyznania chrześcijańskiego. Z tego powodu państwa OKI potępiły te jednostronne rozwiązania przyjęte przez rząd filipiński, podobnie jak uczynił to NFWM, który dążył do kontynuowania negocjacji⁴³.

Akt organiczny do zapisów konstytucyjnych o autonomii został uchwalony 1 sierpnia 1989 r. Na jego podstawie utworzono Region Autonomiczny na Muzułmańskim Mindanao (RAMM). Utworzono także odrębne sądy stosujące prawo

⁴¹ Ibidem.

⁴² S.M. Santos Jr., *The Muslim Dispute...*, s. 35–65.

⁴³ *On the Question of Muslims of Southern Philippines*, rezolucja nr 41/17, 3–7 Sha'ban, 1408 H (21–25 March 1988), http://mnlfnet.com/OIC/OIC_AllResolutions.htm [dostęp 25 kwietnia 2016].

szariatu w ograniczonym zakresie prawa cywilnego⁴⁴. O ile postanowienia aktu organicznego były korzystne dla mniejszości muzułmańskiej, o tyle przeprowadzone w listopadzie 1989 r. plebiscyty oznaczały klęskę separatystów. Za przynależnością do autonomii opowiedziała się ludność w zaledwie czterech z 13 prowincji, co wywołało kolejny sprzeciw państw muzułmańskich zrzeszonych w OKI⁴⁵.

Zmianę polityki wobec mniejszości muzułmańskiej na Filipinach przyniosły kolejne wybory prezydenckie. Fidel Ramos, który zwyciężył w filipińskich wyborach w 1992 r., jeszcze jako kandydat na prezydenta udał się do Libii, by omówić z Muammarem Kaddafim perspektywę wznowienia negocjacji pokojowych z separatystami muzułmańskimi. Do września 1996 r. odbywały się liczne spotkania organizowane przez OKI, dla których punktem odniesienia było porozumienie trypoliskie z 1976 r. Zaowocowały one osiągnięciem w 1996 r. kolejnego porozumienia, którego przewidywaną trwałość wyrażała nadana mu nazwa – „Ostateczne porozumienie pokojowe co do implementacji porozumienia trypoliskiego z 1976 r.”⁴⁶.

Najważniejszym postanowieniem porozumienia z 1996 r. było pełne wdrożenie porozumienia trypoliskiego z 1976 r. Nowe porozumienie szczegółowo regulowało funkcjonowanie autonomii i wyznaczało kolejne fazy jej osiągania wraz z przewidywanymi terminami. Samodeterminacja przez plebiscyty została utrzymana, jednakże zgrupowania miejskiej ludności muzułmańskiej uzyskały prawo osobnego głosowania za autonomią – terytorium przez nie zamieszkiwane ma zostać wydzielone od regionu i przyłączone do autonomii poza nim. By zaspokoić ekonomiczne żądania o separatystów, utworzono Specjalną Strefę Pokoju i Rozwoju (SSPiR), która obejmuje 13 prowincji wyszczególnionych w porozumieniu trypoliskim z 1976 r., oraz dziewięć miast – Cotabato, Dapitan, Dipolog, General Santos, Iligan, Marawi, Pagadian, Zamboanga, Puerto Princessa. SSPiR miała się stać przedmiotem intensywnej pomocy rozwojowej i kierunkiem dla inwestycji, zarówno publicznych, jak i prywatnych, w celu podwyższenia poziomu życia lokalnej ludności. Ustanowiono także domniemanie kompetencji organu legislacyjnego autonomii w zakresie stanowienia prawa, wyłączając z nich jedynie pewne dziedziny, takie jak polityka zagraniczna, obrona narodowa, polityka fiskalna i inne⁴⁷.

⁴⁴ *An Act Providing for an Organic Act for the Autonomous Region in Muslim Mindanao*, Republic Act No. 6734, Congress of the Philippines, http://www.lawphil.net/statutes/repacts/ra1989/ra_6734_1989.html [dostęp 25 kwietnia 2016].

⁴⁵ *On the Question of Muslims of Southern Philippines*, rezolucja nr 43/19-P, 9–14 Muhar-ram, 1411 H (31 July – 5 August 1990), http://mnlfnet.com/OIC/OIC_AllResolutions.htm [dostęp 25 kwietnia 2016].

⁴⁶ S.M. Santos Jr., *The Muslim Dispute...*, s. 35–65.

⁴⁷ *The Final Agreement of the Implementation of the 1976 Tripoli Agreement*, http://mnlfnet.com/The_Final.htm [dostęp 25 kwietnia 2016].

Porozumienie nie zakończyło jednak konfliktu. Przedstawiciele NFWM utrzymują, że rząd filipiński nie wywiązał się ze złożonych obietnic i jedynie pozoruje chęć osiągnięcia porozumienia. Narastająca frustracja separatystów doprowadziła do proklamowania przez nich 25 sierpnia 2013 r. secesji i utworzenia nowego państwa z własną konstytucją – Zjednoczonych Stanów Federalnych Republiki Bangsamoro (*the United Federated States of Bangsamoro Republik*). Rozczarowany fiaskiem autonomii muzułmańskiej Nur Misuari ogłosił w imieniu NFWM niepodległość Republiki Bangsamoro, która, poza terenami Mindanao, Archipelagu Sulu i wyspy Palawan, miała obejmować także północną część wyspy Borneo (malezyjskie stany Sabah i Sarawak)⁴⁸. Proklamacja niepodległości nie została potraktowana poważnie przez społeczność międzynarodową, jednakże stanowiła bodziec do wznowienia walki z siłami rządowymi dla niektórych grup związanych z NFWM, czego kulminację stanowiły walki uliczne w mieście Zamboanga⁴⁹. Nie doszło jednak do wznowienia konfliktu zbrojnego, w związku z czym administracja filipińska oficjalnie utrzymuje w mocy porozumienie z roku 1996⁵⁰.

Islamski Front Wyzwolenia Moro i Abu Sajjaf – pacyficzne państwo islamskie

Zawarcie porozumienia trypoliskiego w 1976 r. stanowiło źródło głównego rozłam w NFWM. Część separatystów muzułmańskich nie godziła się na kompromis z rządem filipińskim w postaci autonomii. Ich celem było utworzenie odrębnego państwa islamskiego – Bangsamoro. Najbardziej wpływową organizacją opartą na tej idei jest Islamski Front Wyzwolenia Moro (IFWM). Organizacja oficjalnie powstała w 1984 r., choć faktyczne jej powstanie można datować na 1977 r., gdy jeden z przywódców NFWM, Haszim Salamat, odszedł z NFWM wraz z własną frakcją, by stać się założycielem i długoletnim przywódcą IFWM. Muzułmanie, którzy wówczas odeszli z NFWM, nie godzili się z umiarkowanym, w ich mnie-

⁴⁸ *An Appeal to the Conscience and Humanity of the United Nations (UN), Help Restore Freedom and Dignity of the Bangsamoro People of Filipino-Colonized Mindanao*, http://mnlfnet.com/Articles/Editorial_09Aug2014_An%20Appeal%20to%20the%20Conscience%20&%20Humanity%20of%20the%20UN.htm [dostęp 25 kwietnia 2016].

⁴⁹ *End to Zamboanga Threat, but Concern for Philippines Displaced*, <http://www.radioaustralia.net.au/international/2013-09-28/end-to-zamboanga-threat-but-concern-for-philippines-displaced/1197246> [dostęp 25 kwietnia 2016].

⁵⁰ *Palace on Bangsamoro Republic. There Is Only One Govt in PHL*, <http://www.gmanetwork.com/news/story/322329/news/nation/palace-on-bangsamoro-republic-there-is-only-one-govt-in-phl> [dostęp 25 kwietnia 2016].

maniu, nastawieniem tego ugrupowania do doktryny politycznej islamu i nie popierali polityki ugodowej zmierzającej do autonomii⁵¹.

IFWM nie został objęty porozumieniem pokojowym pomiędzy rządem filipińskim i NFWM z 1996 r. Organizacja ta kontynuowała walkę z wojskami rządowymi, prowadząc działania asymetryczne – w tym terrorystyczne. IFWM stał się częścią globalnego terroryzmu muzułmańskiego przez podjęcie współpracy z Al-Kaidą (*al-Qā'ida*). Początków tej współpracy można upatrywać w posyłaniu Filipińczyków do Afganistanu w latach 80. XX w. w celu wyszkolenia ich i zaangażowania niektórych z nich w wojnie domowej w Afganistanie. Z kolei w latach 90. XX w. Al-Kaida wykorzystywała obozy IFWM na Mindanao w celach szkoleniowych⁵².

W lutym 2003 r. nastąpiła eskalacja walk IFWM z armią filipińską. Użycie broni ciężkiej, artylerii i nalołów bombowych doprowadziło do wysokich strat wśród ludności cywilnej i przesiedlenia dużej liczby osób w czasie poprzedzającym praktyczne zaprzestanie walk po kilku miesiącach od ich rozpoczęcia. Śmierć lidera IFWM Haszima Salamata w lipcu 2003 r. skomplikowała porozumienie z organizacją, która podzieliła się wewnętrznie na frakcje związane z lokalnymi liderami⁵³.

Państwa OKI, a szczególnie Libia i Malezja, aktywnie zaangażowały się we włączenie IFWM w proces pokojowy. Pośrednictwo OKI doprowadziło w 2001 r. do porozumienia pomiędzy NFWM a IFWM, które zobowiązały się do współpracy w dążeniu do emancypacji i polepszania warunków ekonomicznych ludności muzułmańskiej⁵⁴. Porozumienie IFWM z Republiką Filipin natomiast zostało wypracowane przez OKI, reprezentowaną przez Malezję, w 2008 r. Przewidywało ono m.in. włączenie dodatkowych 712 wiosek do funkcjonującej autonomii muzułmańskiej. Filipiński sąd konstytucyjny odrzucił jednak porozumienie, co doprowadziło do wznowienia działań wojennych⁵⁵.

Zmiana na stanowisku prezydenta Republiki Filipin stanowiła kolejny bodziec do osiągnięcia porozumienia. Nowy prezydent, Benigno S. Aquino III, już na pierwszym wystąpieniu w charakterze głowy państwa zapowiedział pokojowe zakończenie konfliktu na Mindanao⁵⁶. Porozumienie pokojowe z IFWM zostało zawarte 27 marca 2014 r. Zakłada ono rozszerzenie dotychczasowej autonomii (RAMM)

⁵¹ Roland C. Amarille, *Government of the Republic of the Philippines – Moro Islamic Liberation Front Peace Talks: A Bold Move to Counter Terrorism*, United States Defense Technical Information Center, 2006, s. 5–6.

⁵² Ibidem, s. 6–7.

⁵³ Zachary Abuza, *The Moro Islamic Liberation Front at 20. State of the Revolution*, „Studies in Conflict & Terrorism” 2005, nr 28 (6), s. 456–458.

⁵⁴ *The MNLF-MILF Merger*, <http://mnlfnet.com/Merger.htm> [dostęp 25 kwietnia 2016].

⁵⁵ A. Özerdem, *The Contribution...*, s. 393–413.

⁵⁶ Manny Mogato, *Philippine President Aquino to Fight Graft and Poverty*, <http://af.reuters.com/article/worldNews/idAFTRE65T0QS20100630?sp=true> [dostęp 25 kwietnia 2016].

w Bangsamoro po przeprowadzeniu ratyfikacji porozumienia w formie plebiscytów⁵⁷. IFWM zobowiązał się do złożenia broni, a rząd filipiński do wycofania wojska i prywatnych armii z terenu Mindanao i zastąpienia ich nowo utworzoną regionalną policją. Nowa autonomia ma mieć większy udział w przychodach z zasobów naturalnych i w podatkach pobieranych na jej obszarze (75% wpływów)⁵⁸.

Grupa Abu Sajjaf (*Ġamāʿat Abū Sayyāf*, GAS) jest jednym z ugrupowań separatystycznych w muzułmańskiej części Filipin, które za główny cel obrały utworzenie niepodległego państwa islamskiego na Mindanao. GAS została utworzona w 1990 r. przez Abduradzaka Dżandżalaniego – bojownika muzułmańskiego, który wykształcenie w prawie islamu odebrał na uniwersytecie w Mekce. Odebrał on również przeszkolenie wojskowe w jednym z obozów w Afganistanie. Dżandżalani poznał osobiście Osamę bin Ladena, co w przyszłości zaowocowało przekazami pieniężnymi na działalność GAS od jego klanu. Organizacja ta od początku działalności utrzymywała bliskie relacje ze światowymi ugrupowaniami dżihadystycznymi. Ta bliskość wynikała zarówno z panislamskiego profilu ideologicznego GAS, jak i jej metod działania opartych na aktach kryminalnych i na atakach terrorystycznych wymierzonych w konkretne cele⁵⁹.

Podobnie jak IFWM ostatecznym celem GAS jest utworzenie państwa islamskiego i objęcie nim możliwie największej liczby muzułmanów na Filipinach. Podstawowa różnica pomiędzy tymi organizacjami opiera się na stopniu radykalizacji. GAS jest o wiele bardziej radykalną organizacją, jeżeli chodzi o metody, bezkompromisowość i profil ideologiczny. O ile IFWM jest zdolny do ugody z rządem filipińskim, o tyle GAS nie będzie się układać ze stroną, którą uważa za niewiernych. Zarazem trudno oczekiwać, by administracja filipińska dążyła do ugody z organizacją, której funkcjonowanie opiera się na działalności przestępczej i terrorystycznej.

Śmierć Dżandżalaniego w 1998 r. ugodziła w spójność GAS i gwałtownie zahamowała jej dynamiczny rozwój. Stopień podporządkowania poszczególnych przywódców grup centralnemu kierownictwu stanął wówczas pod znakiem zapytania. Wskutek tego GAS odtąd można uważać raczej za federację poszczególnych komórek niż za hierarchiczną organizację. Nie przeszkodziło to jednak w przeprowadzaniu przez te komórki zamachów terrorystycznych, które odbyły się echem w całym świecie. Wywołało to odzew Stanów Zjednoczonych, które po zamachach z 11 września 2001 r. zaangażowały się finansowo i militarnie w walkę z GAS na

⁵⁷ *Philippine Peace Breakthrough*, <http://www.bangkokpost.com/print/391473/> [dostęp 25 kwietnia 2016].

⁵⁸ *Framework Agreement on the Bangsamoro 15th October 2012*, http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/PH_121015_FrameworkAgreementBangsamoro.pdf [dostęp 25 kwietnia 2016].

⁵⁹ Artur Wejksznar, *Islamski Front Wyzwolenia Moro i Abu Sajjaf. Ewolucja islamskiej aktywności terrorystycznej na Filipinach*, „Przegląd Strategiczny” 2011, nr 1, s. 7–10.

Filipinach w ramach globalnej wojny z terroryzmem⁶⁰. Współcześnie GAS ma znaczenie marginalne w ruchu separatystycznym. Aktualna działalność pozwala uważać ją raczej za przestępczość zorganizowaną niż ugrupowanie partyzanckie⁶¹. Organizacja ta podkreśla swoje związki z Państwem Islamskim, choć faktyczne relacje między tymi podmiotami stoją pod znakiem zapytania – są to raczej wyrazy sympatii okazywane przez GAS niż rzeczywista współpraca⁶².

Podsumowanie

W tekście zostały przedstawione dwa podstawowe nurty separatyzmu muzułmańskiego na Filipinach wyodrębnione na podstawie celów politycznych. Trudno o jednoznaczne określenie dwóch największych organizacji muzułmańskich Filipińczyków (NFWM i IFWM) w tym kontekście. Jak zostało to omówione w tekście, w różnych okresach działalności miały one odrębne cele. Narodowy Front Wyzwolenia Moro pierwotnie dążył do utworzenia niepodległego państwa. Jednakże w ciągu kilku lat ograniczył swoje żądania do autonomii. To ograniczenie było wyrazem nie tylko chłodnej kalkulacji sił, lecz także pochodną ideologii NFWM. NFWM, pomimo jednoznacznych konotacji religijnych, jest ruchem w dużym stopniu opartym na ideologii marksistowskiej. Podstawowym celem tej organizacji jest zatem nie tyle utworzenie osobnego państwa filipińskich muzułmanów (Moro), ile emancypacja Moro jako zbiorowości (klasy) wyzyskiwanej i wykluczonej. Osobne państwo służyłoby przede wszystkim sprawiedliwemu, w ocenie NFWM, podziałowi dochodu narodowego. Dlatego NFWM był skłonny poprzestać na autonomii w ramach Republiki Filipin, gdyby spełniła ona żądania socjalne i te odnoszące się do samorządności filipińskich muzułmanów. Wreszcie, gdy polityka ugodowa nie doprowadziła do zaspokojenia tych żądań, NFWM proklamował utworzenie odrębnego państwa. Był to akt desperacji. NFWM nie dysponował już na tyle silnym poparciem społecznym, by ta proklamacja spotkała się z szerokim odzewem muzułmanów na Filipinach. Część popierających NFWM zadowolili się połowicznymi ustępstwami rządu filipińskiego, a część skierowała sympatie ku znanemu z większej determinacji Islamskiemu Frontowi Wyzwolenia Moro.

⁶⁰ Steven Rogers, *Beyond the Abu Sayyaf. The Lessons of Failure in the Philippines*, „Foreign Affairs” 2004, nr 83 (1), s. 16–18.

⁶¹ A.R. Luga, *Muslim Insurgency...*, s. 60–61.

⁶² Floyd Whaley, *18 Philippine Soldiers Killed in Firefight with Militant Group*, http://www.nytimes.com/2016/04/11/world/asia/18-philippine-soldiers-killed-in-firefight-with-militant-group.html?ref=world&_r=0 [dostęp 25 kwietnia 2016].

Islamski Front Wyzwolenia Moro został w niniejszym artykule przedstawiony jako ugrupowanie utworzone na gruncie sprzeciwu części muzułmańskiego ruchu separatystycznego na Filipinach wobec polityki ugodowej NFWM. IFWM oparł się na ideologii wywodzącej się z religii islamu. Członkowie tej organizacji dążyli już nie tyle do poprawienia ekonomicznej sytuacji ludności muzułmańskiej, ile do jej konsolidacji i samorządności opartej na prawie islamskim. Trudno byłoby połączyć te postulaty pod władztwem świeckiego rządu Republiki Filipin. Dlatego utworzenie odrębnego państwa muzułmańskiego było długo uważane za konieczność. W ostatnich latach ten pogląd został zweryfikowany przez IFWM. Jednakże wolta tej organizacji w stronę utworzenia szerszej niż dotąd autonomii nie była motywowana rozczarowaniem pierwotną ideą, jak w przypadku NFWM. Porzucenie na autonomii było w IFWM wynikiem wyrachowania w obliczu kurczących się zasobów materiałowych i słabnącego poparcia społecznego. Lata oporu na Mindanao pokazały, że ugrupowania separatystyczne mogą co najwyżej osłabiać wpływy rządu centralnego, nie mają jednak tyle siły, by skutecznie doprowadzić do secesji i utworzenia nowego państwa. Omówiony w artykule przykład Grupy Abu Sajjaf pokazał, że radykalizacja i zdecydowana bezkompromisowość nie mogły w tej sytuacji umożliwić osiągnięcia własnych celów. Większość ludności nie jest bowiem skłonna popierać uzasadnianych politycznie desperackich i brutalnych aktów przemocy.

Aktualne porozumienie pokojowe z 2014 r. może zaspokoić roszczenia głównych ugrupowań separatystycznych na Mindanao i stanowić sukces idei autonomii. Dotychczasowa autonomia (RAMM) nie spełniła tych oczekiwań. Obecny proces pokojowy jest bardzo obiecujący, jeżeli chodzi o zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa na południowych Filipinach. Jednakże wśród filipińskich separatystów muzułmańskich pojawiają się głosy, że działania prezydenta Benigno S. Aquino III są pozorowane i mają na celu wzmocnienie stabilności politycznej państwa bez znaczących ustępstw na rzecz separatystów⁶³. Z drugiej strony idea wzmocnionej autonomii cieszy się popularnością wśród muzułmańskich polityków na Filipinach⁶⁴. Ponadto Organizacja Współpracy Islamskiej (do 2011 r. występowała pod nazwą Organizacja Konferencji Islamskiej) popiera proces pokojowy, sprzyja zawartym porozumieniom i oferuje dalsze wsparcie polityczne zarówno NFWM, jak i IFWM⁶⁵.

⁶³ „Beware of Aquino Government's Conspiracy to Fool the MNLF, OIC, Moros and Humanity” – MNLF Vice-Chairman Olamit, http://mnlfn.net.com/Articles/Editorial_28Sept2015_Beware%20of%20Aquino%20Govt's%20Conspiracy.htm [dostęp 25 kwietnia 2016].

⁶⁴ *Bangsamoro Should Be More Self-sufficient, Says ARMM Guy*, <http://www.opapp.gov.ph/milf/news/bangsamoro-should-be-more-self-sufficient-says-armm-guv> [dostęp 25 kwietnia 2016].

⁶⁵ Gandhi Kinjiyo, *OIC Urges MILF, MNLF to Strengthen Unity for Comprehensive Peace in Mindanao*, <http://www.luhuran.com/home/index.php/news/76-international/686-oic-urges-milf-mnlf-to-strengthen-unity-for-comprehensive-peace-in-mindanao> [dostęp 25 kwietnia 2016].

W wyniku wyborów na Filipinach, które odbyły się w maju 2016 r. następcą prezydenta Benigno S. Aquino III został Rodrigo Roa Duterte, były burmistrz Davao⁶⁶. W związku z tym spodziewać się można dalszych ustępstw rządu względem Moro. Niejednokrotnie bowiem Duterte wypowiadał się pozytywnie o porozumieniu z separatystami. Ponadto z racji więzów rodzinnych deklaruje się on jako zarazem Moro i chrześcijanin⁶⁷.

⁶⁶ Richard Javad Heydarian, *Philippines Post-election Analysis. How Duterte Shot to the Top*, „Asia Times News & Features”, 13 maja 2016, <http://atimes.com/2016/05/philippines-post-election-analysis-how-duterte-shot-to-the-top/> [dostęp 16 maja 2016].

⁶⁷ *Duterte Wants Conflict with Muslims Settled*, „Bohol News Today”, <http://boholnewstoday.com/201501/duterte-wants-conflict-with-muslims-settled.html> [dostęp 16 maja 2016].